Daily Assam

পাঠ ঃ ১৪
মধ্যযুগৰ ভাৰতবৰ্ষৰ ইতিহাস অধ্যয়নৰ সমলসমূহ

U3U5S8

শিকনৰ ফলাফল ঃ

- ইতিহাস অধ্যয়নত সমলৰ গুৰুত্ব জানিব পাৰিব।
- মধ্যযুগৰ ভাৰতৰ লিখিত সাহিত্য সম্পৰ্কে তথ্য পাব।
- বিদেশী পৰিব্ৰাজক সম্পৰ্কে তথ্য লাভ কৰিব।
- প্ৰত্নতাত্ত্বিক সমলৰ ধাৰনা পাব পাৰিব।
- স্মৃতি চিহ্ন আৰু সংগ্ৰাহালয় দৰ্শনৰ উৎসাহ লাভ কৰিব।

তোমালোকে আগৰ শ্ৰেণীৰ পাঠত প্ৰাচীন ভাৰতীয় ইতিহাস আৰু সমলৰ গুৰুত্ব সম্পৰ্কে আভাস পাইছাহঁক। এই পাঠৰ জৰিয়তে আমি মধ্যযুগৰ ভাৰতবৰ্ষ সম্পৰ্কে আলোচনা কৰিম। ইতিহাসবিদসকলে ভাৰতৰ ইতিহাসৰ কাল ভাগ কৰোঁতে যদিও নিৰ্দিষ্ট সময়সীমাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি ভাগসমূহ কৰা নাই তথাপিও মধ্য এচিয়াৰপৰা তুৰ্কী-আফগানসকলৰ আগমনৰ সময়ৰপৰাই ভাৰতীয় ইতিহাসৰ মধ্যযুগ হিচাপে অধ্যয়ন কৰা হয়।

তুৰ্কী-আফগানসকলৰ আগমন ভাৰতৰ ইতিহাসৰ এক যুগান্তকাৰী অধ্যায়। তেওঁলোকৰ আগমনৰ পাছৰপৰাই ভাৰতৰ ৰাজনৈতিক, অৰ্থনৈতিক, সামাজিক, ধৰ্মীয়,সাংস্কৃতিক, ভাষিক, আদি প্ৰায় সকলো ক্ষেত্ৰতে পৰিবৰ্তনৰ সূচনা হোৱা দেখা গৈছিল। এই সময়ছোৱাত মধ্যভাৰতত চুলতানী যুগৰ পাঁচটা ৰাজবংশৰ লগতে মোগল আৰু সুৰ বংশৰ উত্থান ঘটিছিল। একে সময়তে দক্ষিণ ভাৰতত বিজয়নগৰ আৰু বাহামনি ৰাজ্য , মহাৰাষ্ট্ৰত মাৰাথাসকল, পঞ্জাৱত শিখসকল, পশ্চিম ভাৰতত ৰাজপুতসকল পূব ভাৰতত কোঁচ আৰু আহোমসকলৰ উত্থানো দেখিবলৈ পোৱা গৈছিল।

যিকোনো সময়ৰ ইতিহাস অধ্যয়ন কৰিবলৈ হ'লে আমাক সঠিক, শুদ্ধ আৰু বিশ্বাসযোগ্য তথ্যৰ প্ৰয়োজন হয়। য'ৰপৰা আমি সঠিক শুদ্ধ আৰু বিশ্বাসযোগ্য তথ্য আহৰণ কৰিব পাৰোঁ তাকেই সমল বুলি কোৱা হয়। আহাচোন এতিয়া আমি মধ্যযুগৰ ভাৰতৰ ইতিহাস অধ্যয়নৰ সমলৰ বিষয়ে আলোচনা কৰোঁ।

মধ্যযুগৰ ভাৰতৰ ঐতিহাসিক সমলসমূহকো আমি প্ৰধানকৈ তলত দিয়া ধৰণে ভাগ কৰিব পাৰো।

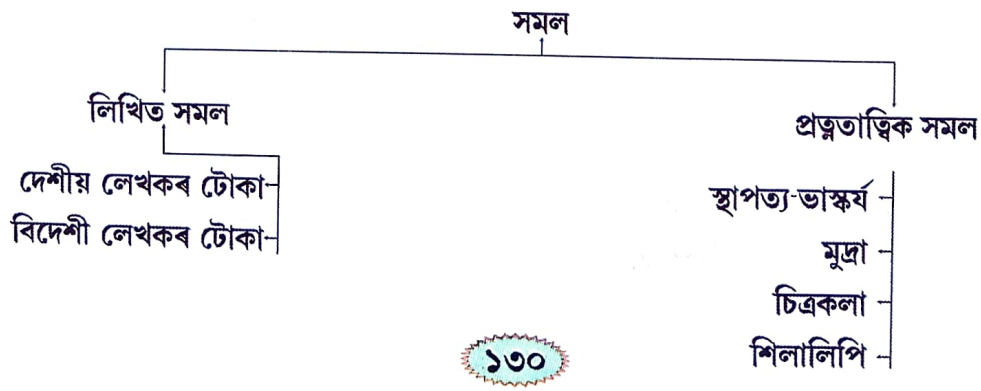

Daily Assam

লিখিত সমলসমূহ ঃ

অধ্যয়ন কৰিব লগা সময়খিনিত ৰচিত গ্ৰন্থ, লিপিবদ্ধ ৰাজকীয় তথ্য, আন নথিভূক্ত তথ্য আদিক লিখিত সমল বোলা হয়। লিখিত সমলসমূহ আকৌ দেশীয় লেখকৰ টোকা আৰু বিদেশী লেখকৰ টোকা- এই দুই ভাগত ভাগ কৰিব পাৰি।

দেশীয় লেখকসকলৰ ভিতৰত জিয়াউদ্দিন বাৰানীৰ 'তাৰিখ ই ফিৰোজশ্বাহী', আবুল ফজলৰ 'আইন ই আকবৰী', গুলবদন বেগমৰ 'হুমায়ুননামা', জাহাংগীৰৰ 'তুজুক-ই-জাহাংগীৰি' ইত্যাদিৰ নাম উল্লেখ কৰিব পাৰি। এই লিখনিবোৰে মধ্যযুগৰ এখন স্পষ্ট ছবি আমাৰ আগত দাঙি ধৰে।

ইয়াৰোপৰি বহুকেইজন বিদেশী পৰিব্ৰাজকে সেই সময়ত ভাৰতলৈ আহি ভাৰত সম্পৰ্কে টোকা লিখি থৈ গৈছে। এনে লিখনিৰ ভিতৰত মৰক্কোৰ ইবন বটুটাৰ 'ৰিহ্‌লা', উজবেকিস্তানৰ আলবেৰুনীৰ 'তাহকিক্‌-ই-হিন্দ,' ইউৰোপৰ মার্ক প'ল' আৰু নিকলো কন্টিৰ লিখনিৰপৰা তেওঁলোকৰ আগমনৰ সময়ত ভাৰত ভূখণ্ডত শাসন কৰা চুলতানসকলৰ সমাজ ব্যৱস্থা, আর্থিক অৱস্থা, ৰাজনৈতিক পৰিস্থিতি আদিৰ বিষয়ে বিতংকৈ জানিব পাৰি।

প্ৰত্নতাত্বিক সমলসমূহ ঃ

স্থাপত্য- ভাস্কর্য, মুদ্রা, শিলালিপি, তাম্রলিপি, দেৱাল লিখন, চিত্রকলা ইত্যাদিবোৰ হ'ল প্রত্নতাত্বিক সমল। কাষৰ ছবিখন মন কৰা। এয়া হ'ল মধ্যযুগত প্রচলিত কিছুমান মুদ্রাৰ ছবি। মুদ্রাক এক উল্লেখযোগ্য ঐতিহাসিক সমল হিচাপে চিহ্নত কৰিব পাৰি। এই মুদ্রাবোৰৰপৰা সেইসময়ৰ চুলতান বা বাদছাহৰ নাম, ৰাজবংশৰ নাম, আনুমানিক সময় আদিৰ বিষয়ে সঠিককৈ জানিব পাৰি। উদাহৰণস্বৰূপে, খিলিজি বংশৰ মুদ্রাত চুলতান আল্লাউদ্দিন খিলিজিৰ নাম দেখিবলৈ পোৱা যায়। ইয়ে প্রমাণ কৰে যে তেওঁ মুদ্রাত নিজৰ নাম খোদিত কৰাইছিল। টোগলক বংশী চুলতান মহম্মদ বিন টোগলকে নিজ সাম্রাজ্যত সোণ, ৰূপৰ সলনি ব্ৰ'ঞ্জৰ মুদ্রাৰ প্রচলন কৰিছিল। মুদ্রা ব্যৱস্থাৰ উল্লেখযোগ্য সংস্কাৰ সুৰ বংশী ৰজা ছেৰছাহে কৰিছিল। তেওঁয়েই প্রথম "ৰূপী" নামেৰে ৰূপৰ মুদ্রাৰ প্রচলন কৰিছিল।বর্তমান ভাৰতকে ধৰি পাকিস্থান, ইণ্ডোনেছিয়া, নেপাল, মালদ্বীপ, শ্রীলংকা আদিত প্রচলিত চৰকাৰী মুদ্রা "ৰূপীয়া"ৰ ধাৰণা এই ৰূপীৰপৰা লোৱা হৈছে বুলি জনা যায়।

উৎস: https://images.app.goo.gl/jHxQohYYm3HTWCKx5

মহম্মদ বিন টোগলকৰ সময়ৰ ব্রঞ্জৰ মুদ্রা

ক্রিয়াকলাপ ঃ

- বর্তমান আমাৰ দেশত প্রচলিত ২০০০, ৫০০, ২০০, ১০০, ৫০ ইত্যাদি নোটবোৰ বিচাৰি উলিওৱা আৰু সেইবোৰৰ ছপা কৰাৰ চন, ৰিজার্ভ বেংকৰ গর্ৱণৰৰ নাম, নোটৰ পিঠিত থকা ছবিৰ নাম লিখি তালিকা এখন প্রস্তুত কৰা।
- তোমালোকৰ অঞ্চলৰ কোনো বয়োজ্যেষ্ঠ লোকৰ ওচৰত যদি পুৰণি মুদ্রা আছে সংগ্রহ কৰা আৰু তাৰ আকাৰ, তাত খোদিত চিত্র, তাৰিখ আদিৰ তালিকা কৰি শ্রেণীত শিক্ষকৰ সহায়ত আলোচনা কৰা।

Daily Assam

মুদ্রাৰ উপৰি আন এক উল্লেখযোগ্য সমল হৈছে মধ্যযুগত নিৰ্মিত মছজিদ, স্মৃতিসৌধ, দূর্গ, মন্দিৰ, দৌল, দেৱালয়সমূহ, দিল্লীৰ কুটুবক্ষেত্ৰ, লোডী গার্ডেন, ৰাজিৰাবাদ মছজিদ, ফিৰোজছাহ কোট্‌লা ইত্যাদিৰপৰা আমি চুলতানী যুগৰ বিষয়ে জানিব পাৰো। একেদৰে দিল্লীৰ লালকিল্লা, জামা মছজিদ, হুমায়ুনৰ সমাধি, আগ্ৰাৰ তাজমহল, আগ্ৰাফৰ্ট, ফাতেহপুৰ চিক্ৰি, বুলণ্ড দৰৱাজা ইত্যাদিয়ে মোগল যুগৰ সোনালী ইতিহাস বহন কৰি আহিছে।

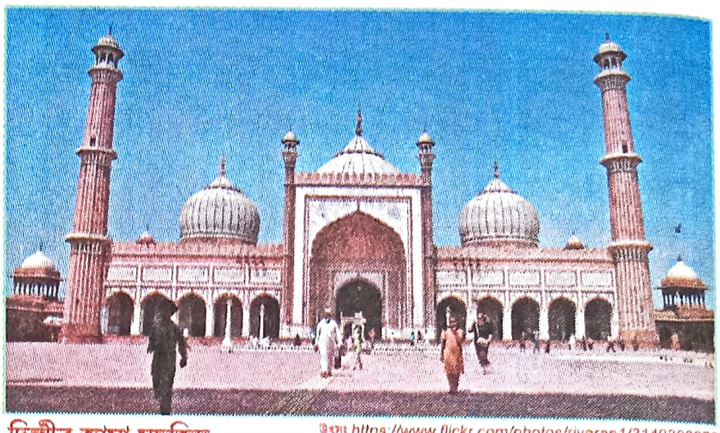

দিল্লীৰ জামা মছজিদ উৎস: https://www.flickr.com/photos/riverap1/3149390970

কর্ণাটকৰ হাজাৰা ৰাম মন্দিৰ উৎস: https://images.app.goo.gl/tF8ZZ1yifUYkN2cly9

একেদৰে জয়পুৰ , যোধপুৰ, জয়চালমেৰ আদি ৰাজস্থানৰ ঠাইসমূহত থকা ৰাজমহল আৰু দূর্গসমূহে ৰাজপুত ৰজাসকলৰ শৌর্যৰ উমান দিয়ে। বর্তমান কর্ণাটক ৰাজ্যৰ হাম্পী চহৰত থকা হাজাৰা ৰাম মন্দিৰ, কমলমহল হস্তীশাল, বিৰূপাক্ষ মন্দিৰ আদি বিজয়নগৰ সাম্ৰাজ্যৰ অতীত অধ্যয়নৰ উল্লেখযোগ্য সমল। অসমৰ শিৰসাগৰ জিলাত থকা ৰংঘৰ, কাৰেংঘৰ, শিৰদৌল, জয়দৌল, শিৰসাগৰ, জয়সাগৰ, চৰাইদেউৰ মৈদাম আদিৰপৰা মধ্যযুগৰ অসম আৰু আহোম ৰাজ্যৰ বর্ণনা পাব পাৰি। মহাৰাষ্ট্ৰৰ ৰাইগড় দূর্গ মধ্যযুগত ভাৰতবর্ষত গঢ়ি উঠা মাৰাঠা ৰাজ্যৰ ঐতিহাসিক সমল।

শিলালিপিসমূহো উল্লেখযোগ্য প্ৰত্নতাত্ত্বিক সমল। অৱশ্যে প্ৰাচীন যুগৰ শিলালিপিৰ তুলনাত মধ্যযুগত স্তম্ভলিপি আৰু দেৱাল লিখন অধিক দেখা যায়। বিশেষকৈ আলাই দৰৱাজা, লালকিল্লাৰ দেৱাল, চুলতান ইলটুত্‌মিছৰ সমাধিৰ দেৱাল, বুলণ্ড দৰৱাজাৰ লিপি লেখত ল'বলগীয়া সমল। এনে লিখনিত পার্চী আৰু আৰৱী ভাষাৰ ব্যৱহাৰ দেখা যায়।

শিৰদৌল

ক্ৰিয়াকলাপ ঃ

- তোমালোকৰ অঞ্চলত মধ্যযুগৰ সময়চোৱাৰ কিবা ঐতিহাসিক স্মৃতিচিহ্ন আছে যদি শিক্ষক আৰু অভিভাৱকৰ লগত আলোচনা কৰি দর্শন কৰিবা আৰু বিৱৰণ তালিকাভুক্ত কৰিবা।

আমাৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰ নদীৰ উত্তৰ পাৰে গুৱাহাটীৰ ওচৰত থকা 'কানাই বৰশী শিলালিপি' মধ্যযুগৰ এক লেখত ল'বলগীয়া সমল । ইয়াত ১২০৬ খ্ৰীঃতঃ তুৰ্কী আফগান সেনাপতি মহম্মদ বিন বখতিয়াৰ খিল্‌জিৰ কামৰূপ আক্ৰমনৰ কথা উল্লেখ আছে। একেদৰে ডবকাৰ গছতল শিলালিপিত ১৩৬২ খ্ৰীঃতঃ চুলতান ছিকন্দৰ ছাহৰ অসম অভিযানৰ তথ্য পোৱা যায়।

মোগল যুগৰ চিত্ৰকলাসমূহেও আমাক যথেষ্ট তথ্যৰ যোগান ধৰে। মোগল যুগৰ গ্ৰন্থসমূহত উল্লেখ থকা কাহিনীৰ লগত ৰজিতা খোৱাকৈ কিছুমান চিত্ৰ অংকন কৰা হৈছিল। এনে চিত্ৰসমূহৰপৰা সেইসময়ৰ ৰাজদৰবাৰ, ৰজাৰ গুৰুত্ব, ধৰ্মীয় নীতি- নিয়ম, ৰাজপৰিয়াল সম্পৰ্কে জ্ঞান আহৰণ কৰিব পাৰি।

ওপৰত উল্লিখিত সমলসমূহৰপৰা আমি মধ্যযুগৰ ভাৰতবৰ্ষৰ ইতিহাসৰ সম্যক অধ্যয়ন কৰিব পাৰো।সেই সময়ছোৱাৰ বহুখনি সমল বৰ্তমান ভাৰতবৰ্ষৰ বাহিৰেও পাকিস্তান, আফগানিস্তান আদিতো সিঁচৰতি হৈ আছে। এনে সমলসমূহৰ সংৰক্ষণ এক গুৰুত্বপুৰ্ণ বিষয়। ভাৰত চৰকাৰৰ অধীনত থকা ভাৰতীয় পুৰাতত্ব জৰীপ বিভাগ তথা চৰকাৰী যাদুঘৰসমূহেও এনে সমলসমূহৰ ৰক্ষণাবেক্ষণত বিশেষ ভূমিকা পালন কৰি আহিছে। তোমালোকে অভিভাৱক আৰু শিক্ষকৰ লগত আলোচনা কৰি এনে ইতিহাসপ্ৰসিদ্ধ ঠাই আৰু সংগ্ৰাহালয়সমূহ দৰ্শন কৰিবলৈ যাব পাৰাহঁক।

পৰ্যটনৰ ক্ষেত্ৰত ইতিহাস প্ৰসিদ্ধ এনে ঠাইবোৰৰ গুৰুত্ব অপৰিসীম। ৰাষ্ট্ৰসংঘৰ শাখা সংস্থা UNESCO (ৰাষ্ট্ৰসংঘৰ শৈক্ষিক, বৈজ্ঞানিক আৰু সাংস্কৃতিক সংস্থা) ই মধ্যযুগৰ সমলপ্ৰসিদ্ধ আগ্ৰাৰ তাজমহল আৰু আগ্ৰাফৰ্ট, হাম্পীৰ স্মৃতিচিহ্নসমূহ, ফাটেহপুৰ চিক্ৰি, দাক্ষিণাত্যৰ চোলা মন্দিৰসমূহ, কুটুবক্ষেত্ৰ, হুমায়ুনৰ সমাধি, লালকিল্লা , জয়পুৰৰ যন্তৰ-মন্তৰক বিশ্বৰ ঐতিহ্য ক্ষেত্ৰ হিচাপে স্বীকৃতি প্ৰদান কৰিছে। ফলস্বৰূপে এনে ঠাইসমূহলৈ দেশী- বিদেশী পৰ্যটকৰ আগমনৰ সংখ্যাও বাঢ়িছে ।

দেশৰ অৰ্থনৈতিক উন্নয়নত এনে পৰ্যটন ক্ষেত্ৰসমূহে লাভজনক ফল দেখুওৱা পৰিলক্ষিত হৈ আহিছে।

মনত ৰাখিবলগীয়া কথা ঃ

- ভাৰতৰ ইতিহাসৰ কালছোৱাক তিনিটা ভাগত ভাগ কৰা হৈছে, যেনে - প্ৰাচীনযুগ, মধ্যযুগ আৰু আধুনিকযুগ।
- মধ্য এচিয়াৰপৰা তুৰ্কী-আফগানসকলৰ আগমনৰ সময়ৰপৰা ভাৰতত মধ্যযুগৰ আৰম্ভনি বুলি কোৱা হয়। বিভিন্ন সমলৰপৰা মধ্যযুগৰ ভাৰতবৰ্ষৰ বিষয়ে জানিব পাৰি।
- এনে সমলসমূহৰ ভিতৰত বিভিন্ন লেখকৰ লিখনি, পৰিব্ৰাজকৰ টোকা, মুদ্ৰা, স্মৃতিচিহ্ন, শিলালিপি, চিত্ৰকলা আদি উল্লেখযোগ্য।
- ভাৰতৰ ঐতিহ্য সম্বলিত এনে সমলসমূহৰ ৰক্ষণাবেক্ষণ কৰাটো অত্যন্ত প্ৰয়োজনীয় বিষয়।
- ঐতিহাসিক স্মৃতিচিহ্নসমূহে দেশৰ পৰ্যটনৰ উন্নয়নৰ ক্ষেত্ৰত বিশেষ ভূমিকা পালন কৰে।

অনুশীলনী ঃ

১) উত্তৰ দিয়া-

ক) সমল বুলিলে কি বুজা ?

খ) লিখিত সমল মানে কি ?

গ) তুৰ্কী-আফগানসকল ক'ৰপৰা ভাৰতলৈ আহিছিল ?

ঘ) UNESCO ৰ সম্পূৰ্ণ অসমীয়া পৰিভাষা লিখা।

Daily Assam

ঙ) ঐতিহাসিক সমলসমূহৰ ৰক্ষণাবেক্ষণৰ ক্ষেত্ৰত কোনে বিশেষ ভূমিকা পালন কৰি আহিছে?

২) খালী ঠাই পূৰ কৰা-

ক) আবুল ফজলে ---- ৰচনা কৰিছিল।

খ) ইবন বটুটা-----দেশৰ পৰিব্ৰাজক আছিল।

গ) প্ৰাচীন বিজয়নগৰৰ স্মৃতিচিহ্ন বৰ্তমান ---- চহৰত আছে।

ঘ) ৰংঘৰ----জিলাত আছে।

ঙ) ৰূপী নামৰ মুদ্ৰা চুলতান----প্ৰচলন কৰিছিল।

৩) শুদ্ধনে অশুদ্ধ বিচাৰ কৰা-

ক) জয়পুৰৰ দূৰ্গসমূহে ৰাজপুত ৰজাসকলৰ শৌৰ্য প্ৰকাশ নকৰে।

খ) গুলবদন বেগমে হুমায়ুন নামা গ্ৰন্থৰ ৰচনা কৰিছিল।

গ) কানাই ৰৰশী শিলালিপি মিজোৰামত আছে।

ঘ) মুদ্ৰা হ'ল এক প্ৰত্নতাত্বিক সমল।

ঙ)ৰাইগড় দূৰ্গ মাৰাথাসকলৰ ঐতিহাসিক স্মৃতিচিহ্ন।

Daily Assam

৪) পাঠৰ আলমত তলৰ তালিকাখন পূৰ কৰা-

তিনিজন বিদেশী পৰিব্ৰাজকৰ নাম	মধ্যযুগত নিৰ্মিত তিনিটা স্মৃতিচিহ্ন	তিনিজন দেশীয় লেখকৰ নাম

৫) ভাৰতৰ এখন মানচিত্ৰ অংকন কৰি বিজয়নগৰ, কোচ ৰাজ্য, আহোম ৰাজ্য আৰু মাৰাথাসকলৰ অৱস্থিতি নিৰ্ণয় কৰা।

৬) মধ্যযুগত নিৰ্মিত পাচঁটা বিশ্ব ঐতিহ্য ক্ষেত্ৰৰ নাম উল্লেখ কৰা।